

Yn: Andere Sinema No. 140 juli-aug. 1997

[Over Deleuziaanse esthetiek] door Rosi Braidotti

EEN VOORTDUREND WORDEN

Op het recente Impakt Festival in Utrecht werd in het programma '1001 Plateaux' gespeurd naar de invloed van Gilles Deleuze (en dan vooral diens meest invloedrijke werk *Mille Plateaux* - volgens muziekcriticus Dierich Diederichsen een boek als een platenrek) op de collage-esthetiek van samplekunstenaars als DJ Spooky, Robin Rimbaud/Scanner en Oval. 'Postmoderne feministe' Rosi Braidotti was eveneens ter plaatse en lichtte haar eigen interpretatie toe van de Deleuziaanse 'wording': een eindeloze aaneenschakeling van 'rizomen' (een soort netwerk van stengels in een laterale verbinding), complexe ideeën en incarnaties, vluchtlijnen die het denken naar onvermoede horizonten drijven. In zijn tekst rond het *Mille Plateaux*-gedachtengoed (zie AS 138) citeerde Herman Asselberghs Braidotti's omschrijving van een eindeloos gespleten subject als de expressie van "the desire for an identity made of transitions, successive shifts, and coordinated changes, without and against an essential unity". Deleuzes 'nomadisch subject', een subject zonder vast ankerpunt, staat model voor de subjectiviteit van de eenentwintigste eeuw. In deze tekst analyseert Braidotti de Deleuziaanse esthetiek als alternatief voor vastgeroeste en onderdrukkende categorieën van gender, ras, politiek of seksuele overtuiging. Het 'worden' als enige oplossing voor een hoogst problematisch en overgedetermineerd 'zijn'.

Tussenin

De relevantie van Deleuzes nomadische filosofie voor de kritiek berust grotendeels op zijn annotatie van klassieke representatie en de nadruk die hij plaatste op het figuratieve, affectiviteit en wording. Deleuze benadrukt de idee van een positieve begeerte, en verwerpt de Hegeliaanse idee van begeerte als gebrek, affectiviteit als pre-discursieve kracht en de typologie van passie aan de hand van een theoretische en artistieke praktijk. Dit moet nog maar eens duidelijk worden gesteld vermits de esthetische aspecten van Deleuzes filosofie al te vaak worden verwaarloosd. Zo werden de verwijzingen in Deleuzes werk naar literatuur, kunst en muziek wel opgemerkt en becommentarieerd, maar gaven ze nooit aanleiding tot enige systematische analyse. Dit leidde recent tot een soort tweedeling van Deleuzes werk, die een onderscheid wil maken tussen een theoretische en een 'esthetische' benadering waarbij 'esthetisch' verwijst naar de teksten rond film, theater en literatuur die Deleuze schreef als aanvulling op zijn meer 'academische' kritieken. Dergelijke tweedeling lijkt mij uiterst nefast voor een accurate appreciatie van Deleuzes werk. Beide polen worden immers verenigd door een allesbepalende kritiek op (al dan niet klassieke) representatie.

Ik ben er vast van overtuigd dat het onmogelijk is om de 'conceptuele' en 'culturele' aspecten van Deleuzes werk van elkaar te scheiden. Zo geloof ik ook dat 'minderheidssubjecten van onderdrukte kennis' zoals marginale kunstenaars, feministen, zwarte, postkoloniale of 'queer' theoretici zich in een geprivilegieerde positie bevinden als ideale lezers van Deleuzes transgressief-filosofische fantasmagorie. Deleuzes stellingname berust op twee belangrijke verschuivingen:

- 1) de bevestiging van de radicale immanentie van een subject dat zijn lichamelijke vorm krijgt via een proces van gedurige verandering en
- 2) een passioneel geloof in het opzet om de kritische reflectie te herdefiniëren en herdenken.

Deleuzes *figuraties* (of 'tegen-denkbelden') zijn meer dan een loutere metafoor: ze verwijzen naar het cartografisch engagement om de politieke kaarten van het heden op kritische manier te blijven hertekenen. Het gaat hier zowel om een 'situationeel' (inzoverre de figuraties mogelijke transformatiepatronen traceren) als een 'gesitueerd' (de cartografieën berusten op de materiële complexiteit van een belichaamd nomadisch subject) gegeven. De fluxus waarin deze vitalistische en anti-essentialistische interpretatie van het belichaamde subject tot stand komt, situeert zich steeds 'tussenin': ze is relationeel, verbindend en dynamisch. De verschillende figuraties van het subject ('rizomen', wordingstoestanden, vluchtlijnen, golven, relais, lichamen zonder organen) zijn figuurlijke raaluitingen die actieve zijnstoestanden genereren en veruiterlijken, en de conventionele schema's van een theoretische representatie doorbreken.

Intern/Extern

Dit soort *immanente* en *nomadische* visie op het subject impliceert dat de waarheid van een idee (een filosofisch concept of een artistiek/muzikaal inzicht) niet kan worden gereduceerd tot zijn gestelde inhoud. 'Betekenis' schuilt in de affecten die door de idee worden gegenereerd: ideeën zijn nobel of onedel, actief of reactief, naargelang hun vermogen om vreugde en positiviteit te doen triomferen over ontkenning en negatie. Ik zie Deleuzes idee van 'wording' als een reactie op en een actualisering van deze beweringen: 'wording' staat noch voor een pendelbeweging of een dialectische oppositie, noch voor de ontplooiing van een of andere essentie in een teleologisch

proces dat onvermijdelijk leidt tot de aanstelling van een superviserende instantie (zelf, ego of individu). Deleuziaanse 'wording' staat eerder voor de bevestiging van een onveranderlijk positieve structuur van verschil, bedoeld als een meervoudig en complex proces van uiteenlopende zijnevoluties. Ik zou m.a.w. willen suggereren dat het Deleuziaanse 'lichaam' staat voor een assemblage van verschillende krachten of passies die vorm krijgen (in de ruimte) en worden bevestigd (in de tijd) binnen de unieke configuratie die we kennen als 'individu.' Deze intensieve en dynamische entiteit beantwoordt echter niet aan de emanatie van een of andere innerlijke essentie - in de zin van een klassiek axioma als: "De mens als een denkend, sprekend en sterfelijk wezen". Het 'lichaam' is ook veel meer dan de loutere weerslag van biologisch of genetisch bepaalde codes. Het intensieve Deleuziaanse lichaam is een krachtig deel dat (zowel ruimtelijk als temporeel) stabiel genoeg is om de andere krachten te ondersteunen en een voortdurende (hoewel noodzakelijk beheerste) stroom van transformaties te ondergaan. Het is een veld van transformatieve affecten waarvan de gradaties in intensiteit afhangen van zowel weerbaarheid als contact met de anderen en de buitenwereld. Deze interpretatie van het lichaam is uiterst belangrijk als verdediging tegen nihilisme en zelfvernietiging. Deleuzes visie van het subject als een transformatief, affectief apparaat kan zeker niet gelijk worden gesteld aan de wilde speculatie omtrent de onbeperkte mogelijkheden of onsterfelijkheid van het lichaam: suggereren dat de lichamelijke beperkingen werden opgeheven, verbergt een delirische megalomanie die het subject onvermijdelijk doet wegzakken in een vergeetput van regressieve passies en verlangens.

Het subject komt echter ook tegenover externe krachten te staan. Het subject is dus noch een gesacraliseerd innerlijk, noch een zuivere sociale constructie gedetermineerd door externe 'productieverhoudingen', maar bevindt zich ergens tussen de twee: het is een gelijktijdig incorporeren van externe invloeden en een naar buiten treden met innerlijk affect. Het subject is een uiterst

mobiele entiteit, een soort vleesgeworden duur, dat bestaat in en door een reeks van onderbroken transformaties en toch verbazingwekkend trouw blijft aan zichzelf. Dit soort 'trouw' moet niet worden gezien als een sentimentele afhankelijkheid aan de eigen 'identiteit', die uiteindelijk niet meer is dan een sociale identiteitskaart. Het gaat hier ook niet om een authentieke stem die zich beroept op een - doorgaans pathetisch - geloof in het belang van een uitgemergeld ego en/of de kleine behoeften en verlangens van de mens en zijn onmiddellijke omgeving. Er wordt bedoeld

'Qui suis-je ? Moi, ma sœur ou ce scarabée obscur ?'

op de meer rigoureuze want uiterst pragmatische trouw aan 'duur', in de zin van een voortdurende en structurerende afhankelijkheid aan bepaalde dynamische ruimtelijk-tijdelijke coördinaten. In Deleuzes posthumanistische visie van subjectiviteit figureren personen met verschillende temperatuur, kilometerstand en ritmische 'beats' (mer dank aan Nietzsche). Je kan natuurlijk de snelheid opdrijven en over het landschap van de verschillende coördinaten scheren, maar je kan ze nooit allemaal tegelijk inlijven of beleven. Cruciaal voor het hele proces is het *ritme* van de aaneenschakeling, de *selectie* van constitutieve elementen. Het is de scansie van verandering die de opeenvolgende stappen van een proces bepaalt.

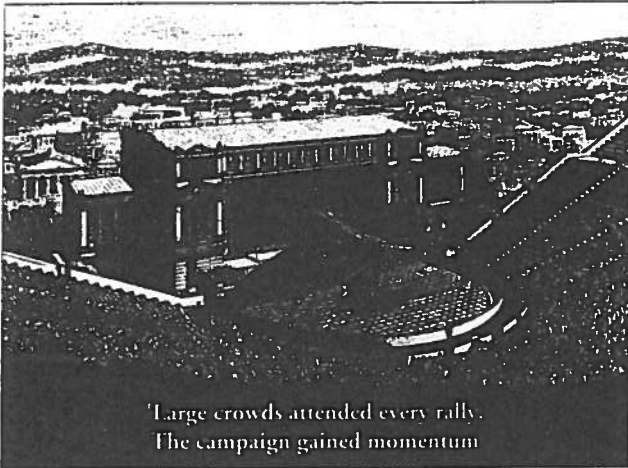
een wordingsproces dat Deleuze nooit vereenzelvigd met een eindeloze en megalomane expansie. Dit proces krijgt steeds de vorm van een radicaal plan van immanentie: de verwezenlijking van een krachtveld dat de singulariteit van een subject omkadert.

Zijn/Worden

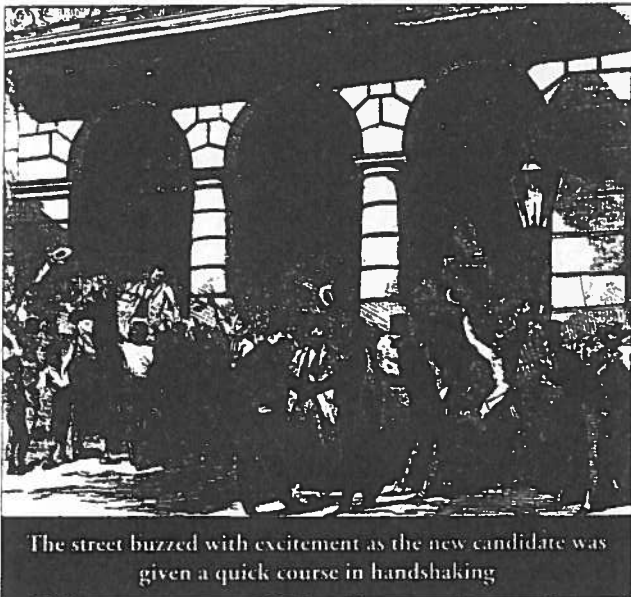
De hamvraag voor het Deleuziaanse subject is niet 'wat' het is maar 'waar' het zich bevindt. Deleuzes filosofische anti-humanisme bestaat uit een reeks van gerelateerde stappen:

- de verwerping van de idee van het subject als gelijk aan zijn/haar bewustzijn
- de onthechting van het verband tussen bewustzijn en logocentrische rationaliteit
- de nadruk die verschuift van 'Zijn' naar worden.

Ik zie het wordingsproces als een geduldig benaderen (via een reeks van aanpassingen) van de ruwe krachten die onze belichaamde intensiteit of existentiële temperatuur bepalen. De Deleuziaanse wording is een kwestie van benaderen 'wie we zijn, d.w.z. jezelf reduceren tot de snelheid van je herinneringsvermogen, je perceptiemogelijkheden en je empathie voor en impact op anderen. De Deleuziaanse wording is het tegenovergestelde van narcistische zelfverheerlijking, activeert het geleidelijke inzicht dat je niets meer/nergens anders bent dan wat je kan dragen of verdragen. Worden is leven op de rand, maar niet erover; excessief maar niet in sacrale zin (exit Baraille). Het is beslist anti-humanistisch maar ook diep medelevend in de erkenning van onze beperkingen als noodzakelijke pendant voor onze sterkten en intensiteiten. Het is ethisch in de zin van een Spinozianse 'aangepastheid' van onze passies en verlangens aan tijd en modaliteit van hun verwezenlijking. Het is collectief gezind en relationeel omdat het afhangt van een zekere impact op de omgeving, en van de destabilisatie van de eigen persoonlijkheid die hierdoor ontstaat. Het kan enkel worden ingesloten en belichaamd en is precies daarom een radicale vorm van immanentie. Dit alles duidt op de noodzaak om jezelf voort-

'Large crowds attended every rally.
The campaign gained momentum

The street buzzed with excitement as the new candidate was
given a quick course in handshaking

durend te herdenken via eindeloze metamorfosen. In de herinnering vind je jezelf opnieuw uit als expressie van een diepgeworteld verlangen naar jezelf-als-transformatieproces, naar jezelf als ander. Herinneren staat dus niet voor een beantwoorden aan wie je bent, maar voor een grondig en zoveel mogelijk verschillen van wat je voordien was. Dit proces komt min of meer overeen met de ondermijning van het *simulacrum* in Deleuzes kritiek op de Platonische representatie. Het gaat er niet om te zijn wat ik vroeger was (wanneer vroeger?), in een verhouding van ruimtelijke en tijdelijke gelijkheid tussen huidige en verleden zelfbeelden, i.e. tussen ik en mijzelf. Het gaat er eerder om zoveel en zo regelmatig mogelijk te verschillen van wie je bent. Herinneren is minder vergeten om te vergeten dan hernemen, zoals in het hernemen van een opname: het gaat om het verschillen van jezelf. Dit wordt enkel mogelijk gemaakt door ontmoetingen en collectieve verbindingen met anderen.

Het wordingsproces is het afwerpen van reactieve krachten ten voordele van meer elementaire krachten: de moed om het te stellen zonder hulpmiddelen; de keuze om je grenzen te verleggen en verbreden; een verlangen naar anders-zijn in de zin van een evolutie naar differentie. Een toewijding aan niets meer (of minder) dan de behoefte om te veranderen en te blijven veranderen, rizomatisch trouw aan je eigen intensiteit. Het is in deze zin dat ik Deleuzes wordingstheorie ook zie als een theorie van verlangen: de enige mogelijke manier om dit proces te voltrekken is door voortdurend aangetrokken te worden door verlangen, het te *begeren*. Verlangen is politiek omdat het leidt tot de sociale constructie en verbeelding van verschillende verlangende subjecten, d.w.z. subjecten die op verschillende manier verlangen. Door uit het keurslijf van een ge-Oedipaliseerde, sociaal productieve en libidineuze economie te breken, effent Deleuzes wordingsproces de weg voor alternatieve economieën en apparaten van begeerte. Deze kunnen echter niet los worden gezien van het enkelvoudige verlangen om jezelf te construeren 'als' anders. Worden staat altijd gelijk aan datgene worden wat je nog niet bent. Het ziet er dus niet bepaald rooskleurig uit voor diegenen onder ons die zich hebben vastgehecht aan een specifieke vorm van identiteitspolitiek, hoewel de revindicatie van minderheidsidentiteiten (feministische, homoseksueel, postkoloniaal, zwart, queer, enz.) nog wel geruime tijd kan doorgaan.

Deleuze legt duidelijke nadruk op het 'post-humane'. Neem het voorbeeld van het insect als voorstelling van het abjecte, van liminaliteit: het is een grensfiguur met uiteenlopende betekenissen en associaties. Het is een veralgemeende 'tussenfiguur'. Voor Aristoteles heeft het insect immers geen specifiek geslacht, maar is het wel een danig geseksualiseerd 'queer' wezen dat in staat is om de collectieve verbeelding te prikkelen. Insekten en technologie zijn onderling verbonden in een wordingsproces dat het menselijk wezen loskoppelt van zijn/haar naturalistische basis, waardoor het concept van een 'menselijke natuur' onherroepelijk wordt ondermijnd. De huidige wetenschap - en dan vooral de moleculaire biologie - zit vervat in een 'insektenparadigma', dat voorbij de klassieke oppositie tussen 'vitalistische' en 'mechanistische' principes is geëvolueerd naar een seriële herhaling. Donna Haraway ziet hierin het beste bewijs dat we het tijdperk van de 'biopolitiek' voorgoed achter ons hebben gelaten en zijn gaan leven met de 'informatica van dominantie'. Zoals we uit heel wat sciencefictionteksten kunnen afleiden, zullen de insecten het in dit tijdperk voor het zeggen krijgen. Er zijn andere aspecten van het 'insekt-worden' die vanuit een Deleuziaans perspectief verwijzen naar de technologie en het failliet van het humanisme. Zo lezen we in *Mille Plateaux* dat insecten staan voor een 'onzichtbaar-worden', een 'moleculair-worden' dat kan worden teruggebracht tot de snelheid van

hun levensduur en hun veelvuldige metamorfosen. Het insekteleven is voor Deleuze echter vooral interessant omwille van zijn technologische talenten. Insekten zijn bijvoorbeeld fantastische componisten-muzikanten. Waarmee Deleuze dan niet verwijst naar de gebruikelijke lichaamsgeluiden van elk levend wezen op deze planeet, maar eerder naar een specifiek talent om gevarieerde klanken te produceren met wisselende snelheid en intensiteit die in niets moeten onderdoen voor menselijke composities. Het is dan ook op dit vlak dat de insekten een ernstige uitdaging betekenen voor de menselijke superioriteit: ze verzetten zich tegen het menselijk monopolie op de muziek. Alles wijst dan ook in de richting van een opvallend verband tussen het insect en de elektronische technologie: beiden worden gekenmerkt door het ritmisch verwerken van eendelige informatiereksen tegen de snelheid van het licht. De voor de hand liggende conclusie luidt dan ook: koester niet de teddybeer in uzelf maar de kakkerlak, want hij/zij wijst de weg naar de toekomst!

Nomaden van de eenentwintigste eeuw

Eerst en vooral zijn er de subjecten die overschakelen van 'zijn' naar 'worden'. De belangrijkste Deleuziaanse erfenis is de idee van een algemeen 'minderheid-woorden', 'nomade-woorden', 'moleculair-woorden', 'vrouw-woorden', enz. De minderheid is de dynamiek of het principe van verandering achter Deleuzes wordings-theorie, terwijl de (fallogocentrische) Meerderheid voorgoed werd afgeschreven. De wordings-ruimte wordt beschreven als een ruimte van affiniteit en symbiose tussen aangrenzende krachten: het is een ruimte van dynamische marginaliteit en van affiniteit tussen entiteiten op eenzelfde immanent snijvlak. Nabijheid is zowel een topologisch als een kwantitatief begrip, tegelijk geografie en meteorologie. In zoverre de mens de Meerderheid verpersoonlijkt, bestaat er geen 'mens-woorden': hij blijft opgezaald met de last van het loutere bestaan. Dit betekent ook dat de verschillende minderheden (vrouwen, kinderen, zwarten, dieren, groenten, moleculen) geprivilegieerde uitgangspunten zijn voor het wordingsproces. Deleuze suggereert hier dus een asymmetrisch uitgangspunt tussen minderheid en meerderheid. Dit impliceert dat het deterritorialiseringsproces dubbel verloopt, en de kwantitatieve

minderheden het wordingsproces enkel kunnen ondergaan door zichzelf volledig los te koppelen van de eenvormige identiteit die hen door de oppositie tegen de meerderheid werd opgedrongen. Het beeld dat hierdoor ontstaat, is dat van een Etnocentrisme probleemloos deed overlappen. De diverse wordings-processen zijn breuklijnen die het landschap doen scheuren en de behoefte aan een constante cartografische hertekening aan de oppervlakte brengen.

Eerste conclusie: het ziet er NIET goed uit voor de meerderheid en voor die mensen die zich met de meerderheid identificeren. Dit zijn de mensen die verknocht zijn aan een Bergsoniaanse brei van lineaire maar hoogst selectieve herinnering.

De herinnering, het geheugen, staat centraal in het hele proces van 'moleculair-woorden'. De Meerderheid - blank, heteroseksueel, mannelijk en bezittend - is een gigantische databank van gecentraliseerde kennis die steeds opnieuw wordt uitgezonden. Het Meerderheidssubject bezit de sleutel tot het centrale geheugen van het systeem, en reduceerde de alternatieve of ondergeschikte herinneringen van diverse minderheden tot de status van betekenisloze of beter 'onbetekenende' praktijk. De wordingslijn is voor de meerderheid dan ook tegengesteld aan de herinnering; ze recycleert de specifieke herinneringen ('les souvenirs') immers niet in lineaire volgorde, maar functioneert als een verarmend mechanisme dat het subject ontdoet van zijn/haar zin voor harmonieuze en geconsolideerde identiteit. Deleuze verwijst naar de literatuur voor de beste voorbeelden van het geheugenblok als vector van deterritorialisering: naar Maurice Blanchot, Virginia Woolf en Kafka. Voor de minderheden krijgt de herinnering de asymmetrische vorm van een alsnog gefragmenteerde en ongelegitimeerde genealogie. Wat gebeurt er wanneer je herinnert? Volgens Deleuze vind je jezelf opnieuw uit aan de hand van de fragmenten die je uit het verleden hebt kunnen bewaren of 'onthouden'. Net als na een wilde braspartij moet je proberen om de stukken en fragmenten van de vorige avond terug aan elkaar te puzzelen en te lijmen. Hierbij balanceer je voortdurend en uiterst vervaarlijk tussen het mogelijke, het plausible, het vage en het hoogst onwaarschijnlijke. Herinneringen (in de moleculaire betekenis) zijn virtueel, d.w.z. volkomen reëel in de zin dat ze reeds aanwezig zijn als aan-

drijving in het subject. Ze zijn niet potentieel maar bestaan eerder als belichaamde modaliteiten, loerend op een kans om zich te manifesteren. Dergelijke actualisering vereist echter een dynamisch stelsel van de juiste ruimtelijk-temporele coördinaten. In deze context fungeert Deleuzes theorie van subjectiviteit als een choreografie van passies die de gepaste handeling, het 'juiste' scenario nodig hebben om te bestaan. De maat van 'gepasteid' wordt bepaald door de correspondentie (op het vlak van de immanentie) tussen de structurerende elementen van een bepaalde kracht (de snelheid, intensiteit en verbindingsmogelijkheden) en de onmiddellijke omgeving. Dit 'adequatio' verwijst dan ook eerder naar de cohesie en empathie tussen constitutieve elementen, dan naar een correspondentieproces tussen het individu en een of ander algemeen model of paradigma. In die zin is Deleuze dan ook uiterst anti-Platonisch.

technologie.alt.fetisj

Tweede Conclusie: Het ziet er NIET goed uit voor computers en andere verwerkingsmachines met onbeperkte geheugeninhoud. (Lyotard suggereerde eerder al dat het voornaamste probleem met computergeheugen is dat ze geen lichamelijke basis hebben; ze hebben gewoon GEEN lichaam.) Zullen we de hele hype rond de techno-toekomst dan maar ondermijnen?

We hebben duidelijk behoefte aan nieuwe, radicale vormen van (her-)belichaming. Het 'cyberdiscours' rond de versmelting van mens en elektronische technologie is in zekere zin centraal komen te staan in zowel de wetenschappelijke gemeenschap als in populair-culturele teksten zoals films, televisie, video games, tijdschriften, cyberpunk-fictie en stripverhalen. Dit betekent echter NIET dat de huidige technologie het lichaam uit de wereld heeft geholpen: ze heeft er in tegendeel voor gezorgd dat het lichaam zich is gaan ontplooiën als een entiteit van ongeziene proporties. Dit leidde ondermeer tot de erotisering van het technologische, dat tegelijk de modernistische traditie verderzet en ze doet imploderen door de historische grenzen af te schaffen die het organische scheiden van het anorganische. Hiermee is onze huidige cultuur aanbeland in een paradoxale situatie. Aan de ene kant werden de imaginaire en economische dimensies

van onze beschaving bezet door een verregaande fetisjisering van de technologie. Aan de andere kant beantwoordt deze eroticisering aan een soort ontsnappen aan het lichaam, dat mijns inziens volkomen beantwoordt aan de meest klassieke en pernicieuze trekjes van het westerse fallogocentrisme. Voorbeelden van deze 'evolutie' liggen voor het grijpen tussen de gewild overdreven gender-verschillen en kenmerken van de meeste cyberpunkverhalen. Films als *The Terminator* en *Robocop* verheerlijken zowel de fusie van het mannelijk lichaam met de machine als de onoverkomelijke dominantie van mannelijk geweld. Ik ben er vast van overtuigd dat een cultuur waarin dit soort verbeelding welig tiert Deleuze NODIG heeft om niet te verglijden in de ergste vormen van nihilisme.

Herinnering/herkenning

Het Deleuziaanse gedachtegoed komt bijzonder goed van pas als het aankomt op de meer iconoclastische en verstorende aspecten van ons huidige moment: de desintegratie van de humanistische erfenis; de alomtegenwoordigheid van narcotische teksten en praktijken; het alles doordringende politieke geweld; de versmelting van het vleeselijke en het technologische. Dergelijk 'post-humaan' universum behoeft Deleuzes filosofie van radicale immanentie om zin te geven aan wat ons (binnen de parameters van het humanisme) overkomt als zinloos, anarchistisch en bedreigend. Ik denk dat je met recht en reden kan suggereren dat het - in de context van een

Deleuziaans wordings-proces - beter is om je 'innerlijke kakkerlak' dan je 'innerlijk kind' te cultiveren. Dergelijke verschuiving van coördinaten verwijst echter ook naar de politieke en conceptuele noodzaak om grondig te veranderen en dus ook een nieuw repertoire aan beschikbare zelfbeelden te destilleren uit ons vleeselijke geheugen. Het gaat hier zeker niet om een louter voluntaristische overschakeling of een gewilde zelfbepaling. Ik zou het Deleuziaanse wordings-proces eerder omschrijven als een geleidelijk afpellen van stratum na stratum, betekenislaag na betekenislaag die niet alleen op het oppervlak van ons lichaam maar ook in de diepste kern van onze sacrosancte 'ervaring' werden aangebracht. Zoals de slang zijn oude huid afwerpt, moeten wij leren om te vergeten. Het hele proces is eenvoudiger dan het klinkt: grasduin eens door het fotoalbum van een ander en je zal *onvermijdelijk* een aantal vertrouwde beelden terugvinden. Op het precieze moment van herkenning zal je zijn veranderd. Zoals Virginia Woolf het stelt: "It's a childhood, but not *my* childhood." 'Ik' is niet de eigenaar van die portie tijd/ruimte die ik bezet; 'Ik' is niet meer dan stempel en ik, ik ben enkel op doorreis.

Net als in Gertrude Steins opera-proza telt enkel het reftien, de herhaling. Het enige dat telt, is de wederkerigheid van het proces waarbij 'Zijn' (volgens Deleuze het enige werkwoord zonder werkbare infinitief) wordt ondersteund door een onweerstaanbare beat en uiteindelijk begint rond te tollen. Deze abrupte beweging doet 'Zijn' van

zijn fundamentalistische voetstuk vallen, onneemt het de dogmatische autoriteit van zijn essentialistische predikaat waardoor de diverse 'innerlijke verschillen' (het *echte* subject) worden onthuld. Net als de opeenvolgende blips of impulsen in een statische keten van veranderende boodschappen wordt 'Zijn' een uiterst veranderlijke boodschap. Het metafysische gewicht van 'Zijn' - de grote fraudeur - werd verwijderd, waardoor ook de illusie van continuïteit vervalt waarop zijn imperialistische betekenis macht werd gefundeerd. 'Zijn', de eeuwig verrijzende vampier, houdt momentaan op met het leegzuigen van subjecten en laat ze hun bestaan als singuliere stukjes wording. De eeuwig wordende Deleuziaanse nomade verbeeldt het einde van de metafysische parasiet, van een verhaal dat uiteraard niet eindigt met een confronterende knal maar met het onweerstaanbaar tedere gefluister van een geleidelijke en meervoudige meltdown.

Deze tekst werd uitgesproken als inleiding bij het '1001 Plateaux'-luik van het 'Impakt' Festival in Utrecht op 9 mei 1997.

Rosi Braidotti is hoofd van het Vrouwenstudies-programma aan de Universiteit van Utrecht. Zij is de auteur van 'Patterns of Dissonance' (1991), 'Women, The Environment and Sustainable Development' (1994) en 'Nomadic Subjects' (1995).

Vertaling: Tom Paulus